

TEISES TOAS

Eesti Noorsooteatri lavastus lähisuhtevägivallast

Sotsiaalkindlustusameti spetsialistide koostatud infomaterjal õpetajatele

Tere, õpetaja!

Viimasel ajal on Eestis hakatud üha rohkem rääkima suhtevägivallast. Inimesed avaldavad vägivallalugusid oma lapsepõlvest ja praegustest suhetest. Sageli näeme, et vägivald kordub põlvest põlve – nähtud vägivallamustrid võetakse omaks ja kasutatakse neid teadvus-tamata oma elus ja suhetes. Mõnikord arvatakse, et noorte esimestes käimissuhetes ei ole vägivalda, et see lisandub kunagi hiljem. Kuid see ei ole nii – suhtevägivald algab kontrolliva käitumise ja teiste ohumärkidena juba noorte suhetes – ammu enne, kui paarisuhtes kujuneb korduv ja süstemaatiline vägivald koos majandusliku sõltuvusega.

Miks on oluline neid teemasid koolis käsitleda? Kõikides peredes ei ole häid vägivallavabu eeskujusid, kuid kõik lapsed käivad koolis. Uuringutes on välja tulnud, et noored soovivad nende teemade käsitlemist turvalises koolikeskkonnas. Teadvustades ja vaidlustades koolitundides vägivalda lubavaid hoiakuid (sh soostereotüüpe), saame kaasa aidata, et lapsed ja noored valivad vägivallavabad käitumisviisid ja julgevad vägivallast kellelegi rääkida, otsida abi. Kuidas aidata oma sõpra, kes räägib mulle oma peres või suhtes toimuvast vägivallast? Mida mina kui õpetaja peaksin tegema, kui õpilane räägib suhtevägivallast või oma peres toimuvast vägivallast? Kuidas käsitleda neid teemasid koolitundides? Kuidas ennetada vägivallatseja tegusid ja mitte keskenduda ainult ohvritele ja abistamisele? Selle kohta leiate allpool juhendmaterjalide ja kirjanduse lingid. Samuti leiate info õpetajatele ja kooli tugispetsialistidele suunatud koolituste kohta, kus tutvustatakse kohtinguvägivalla ennetamise teemade käsitlemise metoodikat põhikoolis ja gümnaasiumis.

Kai Part, naistearst ja õppejõud, õpetajakoolituse „Terved ja turvalised suhted – kohtinguvägivalla ennetamine” üks läbiviijatest

Virve Kass, ohvriabi ekspert lähisuhtevägivalla teemades

Juhendmaterjalid ja koolitused

Juhendmaterjal õpetajale tundide andmiseks teemal „Terved ja turvalised suhted – kohtinguvägivalla ennetamine” (2019)

Eestikeelne juhendmaterjal

Venekeelne juhendmaterjal

2021. aastal toimuvad seda juhendmaterjali tutvustavad metoodilised koolitused õpetajatele kohtinguvägivalla tundide andmiseks:

Registreerimisinfo:

I grupp

II grupp

III grupp

Juhendmaterjali juurde käib kohtinguvägivallas rääkiv õppefilm „Spiraal”, soovitav on seda õpilastega vaadata pärast vastavateemaliste tundide käsitlemist.

Film eestikeelsete subtiitritega

Film venekeelsete subtiitritega

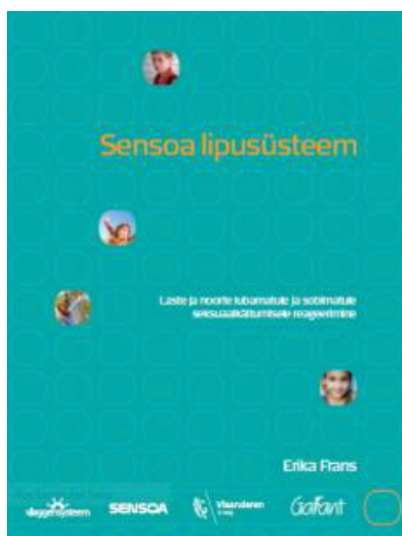

Seksuaalkasvatuse õpetajaraamat on mõeldud õpetajale seksuaalkasvatuse tundide andmiseks inimeseõpetuse ainetsükli raames II ja III kooliastmes (4.–9. klass).

Raamatus on eraldi tund „Seksuaalne ahistamine ja seksuaalvägivald – kui lähedus ei ole hea”, lk 128–132. Raamatut uuendatakse 2021. aastal.

Materjali viide:

Kagadze, M.; Kiivit, R.; Kull, M.; Part, K. 2005. Seksuaalkasvatuse õpetajaraamat II ja III kooliastmele

Lipusüsteemi metoodika koolitus annab täiskasvanutele juhised, kuidas reageerida laste ja noorte seksuaalkäitumisele. Mis on loomulik, sobimatu või lubamatu seksuaalkäitumine? Rohkem infot, sh koolituste kohta leiad **Sotsiaalkindlustuasmeti kodulehelt**.

Perevägivalda teema käsitlemiseks põhikoolis pakub tuge põhikooliõpetajatele suunatud käsiraamat soolisest ja perevägivaldast.

Materjali viide:

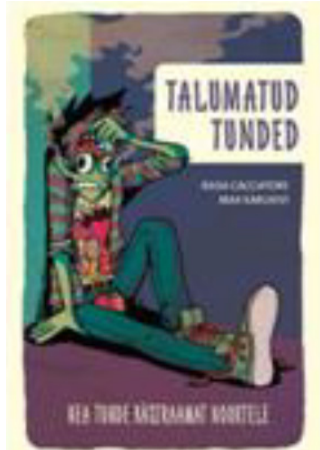
Soo, K., Reitelmann, E., Laan, T. 2012. Sooline vägivald ja perevägivald.

Samade autorite poolt on loodud abimaterjal perevägivalda teema käsitlemiseks ka gümnaasiumiastmes.

Materjali viide:

Soo, K., Reitelmann, E., Laan, T. 2012. Perevägivald - abimaterjal gümnaasiumiastme õpetajatele.

Teemakohane kirjandus noortele ja täiskasvanutele

Cacciatore, R., Karukivi, M.
Talumatud tunded.
Hea tunde käsiraamat noortele.
Menu, 2017.

Cacciatore, R.
Agressiivsuse astmed.
Tallinn: Menu, 2015.

Brandt, P., Kortenieniemi-Poikela,
E., Cacciatore, R., Huovinen, M.
Nii kuum on tunne!
Tallinn: Menu, 2010.

Kuidas reageerida, kui kahtlustate, et õpilane võib vägivalda kogeda?

Soovitused kohandatud materjalist:

Soo, K., Reitelmann, E., Laan, T. Sooline vägivald ja perevägivald. 2012

- Kui märkate lapse käitumises muutust, siis leidke privaatne aeg ja koht, et temalt uurida, kuidas läheb. Oluline on, et nii Teil kui ka lapsel oleks aega ja saaksite rääkida ilma, et kaasõpilased või õpetajad vestlusele vahele segaksid.
- Julgustage last rääkima. Olge temaga aus, näiteks: „Olen märganud, et oled vaiksem kui tavaliselt. Kuidas sul läheb?”
- Ärge survestage last avameelseks vestluseks. Pealekäimine võib last ehmatada ja usaldusliku suhte tekkimist kahjustada. Laps räägib siis, kui ta on selleks valmis. Kui laps kohe ei räägi, siis kinnitage, et olete tema jaoks olemas ning ta võib alati rääkima tulla. Andke lapsele info lasteabist, kuhu ta saab soovi korral pöörduda.

1. KUULA!

Noort tuleb esmalt kuulata. Ärge sekkuge, laske noorel rääkida. Ärge esitage suunavaid, detailseid või kahtlevaid küsimusi.

Püüdke aru saada:

- Kas noor on praegu ohustatud?
- Kas noor võib olla ohustatud tulevikus?
- Kas keegi veel on ohustatud?
- Kas on vajalik meditsiiniline abi?
- Mis on see, mida noor vajab?
- Mida noor ise antud hetkel oluliseks peab?

Kui õpilane räägib vägivallast

Soovitused materjalist:

„Terved ja turvalised suhted – kohtinguvägivalla ennetamine” (õpetaja juhendmaterjal)

Õpilased võivad pöörduda õpetaja või muu koolis töötava spetsialisti poole murega, et nad kogevad kohtinguvägivalda või nende kodus on perevägivald. Iga taolist avaldust tuleb võtta tõsiselt, sest noore turvalisus võib olla ohus.

2. TUNNUSTA!

- Tunnustage noort, et ta tuli rääkima. Ärge heitke talle ette seda, miks ta varem ei pöördunud või ei rääkinud („Sa oled TUBLI, et sa sellest rääkisid. See on ÕIGE, et sa rääkisid. See võis olla Sulle RASKE.”).
- Ärge väljendage oma šokki või uskumatust, jääge rahulikuks ja empaatiliseks („Mul on KAHJU, et see Sinuga juhtus.”).
- Kuulake ja peegeldage noore tundeid, kuid ärge öelge, mida ta peaks tundma.
- Ärge olge hinnangulised või kahtlevad („Ma USUN sind. Ma võtan sind TÕSISELT. See POLE SINU SÜÜ.”).
- Ärge kritiseerige vägivallatset – tegemist võib olla inimesega, kellest noort hoolib.

3. AITA LEIDA ABI!

Õpetaja eesmärk on kuulata ja **vägivalla kahtluse korral aidata leida professionaalset abi**. Õpetaja roll ei ole juurdlust läbi viia ega otsustada, mis juhtus ja kas juhtus – seda teevad vajadusel lastekaitsetöötaja ja politsei.

Varajane sekkumine annab selge signaali, et vägivald pole lubatav, et teie koolis on turvaline, ja see takistab vägivalla eskaleerumist. Kui õpilane annab Teile konfidentsiaalset teavet, mille põhjal võite oletada, et tema turvalisus on ohus, siis tuleb Teil seda teavet jagada mõne teise spetsialistiga, kes saab õpilast aidata – nt kooli vastutava tugispetsialistiga / juhtkonnaga, lastekaitsetöötajaga, politseiga. Ärge lubage noorele, et hoiate tema poolt edastatud teavet saladuses – olge aus selles osas, mida Te saate teha ja mida mitte.

Rääkige noorele, mida kavatsete ette võtta – nt soovite kaasata kooli tugispetsialisti ja koos noorega vestelda. Hea on noore nõusolekul kaasata vanem(ad), kui tegemist ei ole vägivalla toimepanijatega (tähelepanu perevägivalla korral!). Kui tegemist on tõsise vägivaldajuhtumiga või vägivaldakuuriteoga, siis võib olla vajalik teavitada politseid, lastekaitsetöötajat või arsti. Kui Te ei tea, mida teha, siis küsige nõu ööpäevaringselt **lasteabi infotelefonilt 116 111**.

Pange kirja, mida õpilane Teile rääkis. Kasutage võimalikult täpselt noore sõnu, ärge tõlgendage. Pange kirja, mida tegite järgmiseks, kellega rääkisite. Noored, kes on vägivaldasejad kohtingusuhtes, võivad vajada eraldi tähelepanu lastekaitsetöötaja ja politsei koostöös.

Leidke toetust ka iseendale. Kellegi isikliku kohtinguvägivalla juhtumiga kokkupuutumine võib olla stressitekitav kogemus.

Abi saamise võimalused

- Kui oled mures mõne lapse heaolu pärast, siis helista **lasteabitelefonile 116111** või kirjuta kodulehelt **www.lasteabi.ee**.
- Lasteabitelefoni spetsialistid oskavad nõu anda kõigis lastega seotud teemades ning sinna saavad helistada ka lapsed ise, et saada tuge.
- Riiklik ohvriabi pakub tuge kõigile, kes on kogenud halba kohtlemist. Ohvriabi poole saab pöörduda **ööpäevaringselt telefonil 116 006** või kirjutada veebis **www.palunabi.ee**.
- Enda kohaliku **ohvriabitöötaja** kontaktid leiad: **www.sotsiaalkindlustusamet.ee/ohvriabi-tootajate-kontaktandmed**
- Seksuaalvägivalda viimase 7 ööpäeva jooksul kogenutele on neljas Eesti piirkonnas ööpäevaringselt avatud **seksuaalvägivalla kriisiabikeskused**, kus spetsiaalse väljaõppega arst pakub esmast nõustamist, aitab koguda vajalikud tõendid ning pakub meditsiinilist abi. Kriisiabikeskuste kontaktid leiad: **www.palunabi.ee/vota-uhendust**
- Vägivaldselt käitunud inimestele on loodud tugiliin **660 6077**, kus nõustaja pakub tuge vägivaldast loobumiseks. Nõustamine on tasuta ja nõustajaga saab ühendust võtta ka e-posti teel: **tugiliin@sotsiaalkindlustusamet.ee**.